

Motion till riksdagen 2005/06:U238

av **Henrik von Sydow (m)**

Mellanöstern

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att arbeta för Mellanöstern som ett frihandelsområde.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att reformera svenska biståndsinsatser i syfte att stödja de demokratiska reformisterna i regionen.

Motivering

”Pojkvännen lade armen om henne, sjalen gled, håret blottades. Två brott: armen, håret. Pojkvännen flydde. Hon slets in i polisbilen av två chadorklädda poliser.”

När journalisten Agneta Klingspor skriver i Expressen (18/5 2004) visar hon hur diktaturens övergrepp tränger in i livet, mitt på öppen gata, för människorna i Irans huvudstad Teheran. Hon berättar också om vännerna som hade fest med dans, musik och alkohol. Polis trängde in, några killar flydde, knöt ihop lakan och hivade sig ner. En av dem slogs till döds i fallet. Hon skriver om Shirin, vars parabol beslagtogs när mullornas män rättsvidrigt störtade in i hennes hem. Hon var troende muslim, men har nu slutat be och hatar islam. Hon vill fly, men har inga pengar.

Det är små berättelser som avslöjar ett stort förtryck; ingen annan region i världen åsidosätter människans frihet som diktaturerna i Mellanöstern. Det är nära 300 miljoner människor som lever i fattigdom och förtryck. På samma sätt som diktaturerna i Sovjetimperiet med satellitstaterna i Östeuropa utgjorde demokratin och frihetens motkraft före murens fall framstår idag regimerna i Mellanöstern som vår tids stora diktaturpakt.

Våren 2005 har vi ändå sett hoppfulla tecken. De massiva demonstrationerna i Libanon, öppningar i Egypten och val i Irak har visat på att demokratiska idéer också får fäste där de tidigare varit åsidosatta. Friheten har fått en chans – det är ett tillfälle där omvärlden nu måste stödja de krafter som verkar för demokrati och mänskliga rättigheter i regionen.

Fel! Okänt namn på

”Frihetsunderskottet” ger både fattigdom och förtryck

Den faktsäckade FN-rapporten UN-report on Arab Human Development redogör systematiskt för bristen på demokrati och mänskliga rättigheter i arabvärlden. I skriften visar 30-talet arabiska forskare och intellektuella hur ”frihetsunderskottet” gör arabvärlden mer underutvecklad än andra regioner i världen. Bristen på frihet ger både ekonomisk fattigdom och politiskt förtryck.

Mer än 60 miljoner vuxna araber kan i dag inte läsa eller skriva; två tredjedelar av dem är kvinnor. Tio miljoner barn mellan sex och sexton år saknar skolundervisning och siffran ökar för varje år. Nätsurfandet är som allra minst utbrett i arabvärlden – till och med mindre än i Afrika söder om Sahara. Bara 0,6 procent av arabvärldens befolkning har tillgång till Internet, drygt 1 procent har tillgång till en persondator.

Visst finns det gott om hopp och ljusa tecken, men utvecklingen går i flera fall mera bakåt än framåt. Den enda större förändring som har skett sedan rapporten publicerades är att den irakiska diktaturen har fallit med de möjligheter och förhoppningar om en demokratisk utveckling det kan ge. Men det finns inte i dag politiska oppositionspartier som på laglig väg kan utmana regimerna i något arabland. Fria massmedier existerar inte i någon arabstat. De tidningar och tidskrifter som utges är med ytterst få undantag propagandaorgan eller hårt censurerade, liksom i ännu högre grad tv och radio. Årligen översätts blott drygt 300 utländska böcker för hela arabvärldens nära 300 miljoner människor. Jämför det med Grekland som med sina elva miljoner invånare översätter fem gånger så många böcker varje år.

Allra mest omvittnat – och nedslående – är situationen för kvinnorna i arabvärlden. Saudiarabien är det mest extrema landet i arabvärlden när det gäller kvinnoförtryck. Kvinnor får inte köra bil eller ens resa/studera utan en manlig släktings tillåtelse. Men situationen är illa nog också i de övriga länderna. Kvinnor har som regel ingen rätt att skilja sig, månggifte är tillåtet och hedersrelaterat våld bemöts ofta med eftergivenhet. De flesta kvinnor framlever sina dagar i hemmets hägn; bara en tredjedel har ett arbete.

Professorn och Mellanösternkännaren Berhard Lewis svar på frågan vilken som är den enskilt viktigaste faktorn som förklarar varför muslimska länder hamnat i en så påtagligt underläge i jämförelse med andra länder är kort: kvinnornas situation. Berhard Lewis hänvisar till den turkiska tänkaren Namiq Kamal, som redan i slutet av 1800-talet visade att landets efterblivenhet berodde på sättet som männen behandlar kvinnor. ”Om en nation berövar sig själv så ofantligt mycket talang och insatser från halva befolkningen – hur kan det landet överhuvudtaget hoppas på att hänga med?”

Det finns gott om hopp – och gott om missförstånd om islam!

Samtidigt som UN-report on Arab Human Development visar på nedslående fakta är den ändå ett uttryck för hopp. Rapporten slår fast att ”Frihet är garantin och målet för både mänsklig utveckling och mänskliga rättigheter” och med en utvidgning av de individuella friheterna kan denna dystra utveckling brytas. Och den har kunnat skrivas av araber med högt anseende, den är utgiven med stöd av välkända arabiska institutioner och den är tryckt i Jordanien. Så det finns frihetliga krafter i arabvärlden. Öppenheten ökar och stödet för västerländska idéer är större än vad vi anar. Att 10-tals miljoner araber röstar med fötterna och lämnat diktaturen för västerlandet visar att stödet för den västerländska livsstilen är stort och attraktionskraften hos idéer om demokrati, tolerans och mänskliga fri- och rättigheter är omfattande. I år hölls en uppmärksammas konferens om kvinnofrågor i Saudiarabien och unga tjejer berättade om hemliga pojkvänner och om intryck de fått från chattande på Internet.

Dessutom visar historien att frihetliga idéer, kapitalism och utveckling går alldeles förträffligt att förena med den arabiska kulturen och islam. Vi har till och med Mellanöstern att tacka för att idéerna om individuella friheter åter växte sig starka i Europa. Under det arabiska väldets blomstringstid flydde förföljda europeiska minoriteter till denna oas av tolerans och pluralism. Det var i själva verket den arabiska kulturen som höll de grekiska idéerna levande under Europas mörka medeltid, och det var den vägen de kom tillbaka till Europa.

Här finns en läxa att lära för oss alla i dag: Det finns inget i vare sig islamsk tro eller arabisk kultur som ursäktar att människor i arabiska länder förtrycks, torteras och förnedras. Att alltför många betraktar diktaturena i Mellanöstern som en funktion av muslimsk kultur och religion är en följd av att det är en del av den fria och demokratiska västvärldens oförmåga att förstå islamska samhällen som gör att man inte kan skilja på det som i grunden är totalitärt förtryck från religionsutövning och kulturella traditioner. Det är en nedvärdering av människor som har samma rätt till mänskliga fri- och rättigheter som vi, som har samma ansvar för sina handlingar som människor från andra kulturer och annan religiös tillhörighet. Det är allt annat än rättvist mot islam att acceptera att den förknippas med terror och diktatur.

Samma oförmåga att förstå skillnaden mellan det islamska och den totalitära politiken riktar sig just nu mot Turkiet och diskussionen om dess medlemskap. Turkiet är inte en islamsk stat utan ett islamskt samhälle. Vill vi visa att skillnaden i kultur och tradition kan lösas upp i en integration baserad på respekten för mänskliga fri- och rättigheter, demokrati och insikten att politiken måste stå fri från den religiösa makten skall vi bejaka de krafter inom islam som verkar för pluralism och mångfald. Då skall vi möta Turkiet som det land det är, ett sekulärt land som utvecklas för att uppfylla de krav som ställs för medlemskap i EU.

Fel! Okänt namn på

Mänskliga fri- och rättigheter utvägen från förtrycket

Det finns utvägar från den neråtgående spiralen av fattigdom, diktatur och förtryck. Det finns andra lösningar. Upprättandet av individuell frihet, frihandel och demokrati är nödvändiga för utveckling och fredlig samlevnad i regionen. I grund och botten är utmaningen humanitär och moralisk: araber och muslimer har samma rätt till demokrati och fri- och rättigheter som alla andra människor. Demokratins genombrott i dessa länder skulle innebära inte bara en respekt för den enskilda människan utan också en större öppenhet mot andra länder och andra kulturer.

Det är en frihetskamp och människorättsaktivism som måste föras med en benhård övertygelse om demokratiska principer – men också med stora mått av ödmjukhet inför hur de olika reformerna kommer att se ut. De olika länderna i regionen är olika och varje samhälle måste fatta sitt eget beslut om demokratins form och innehåll. Men demokrati definieras lika mycket av mänskliga rättigheter som av majoritetsstyre. Kraven mot de politiska ledarna i Mellanöstern kan inte stanna vid endast krav på folkstyre och val. Minoritetsskydd, ett oberoende rättsväsende, skydd för fri- och rättigheter är lika viktiga delar i demokratin som valurnan och rösträkningen. Här kan ekonomisk öppenhet och marknadsekonomi spela stor roll. Den fria ekonomin ställer dels krav på förutsägbara lagar, dels för den med sig en medelklass som kan ställa krav på politiskt deltagande.

Två viktiga steg mot demokrati i Mellanöstern

Den frihetskampen som i början på 1990-talet fördes för Baltikum och Östeuropa och kampen för demokratisering av Mellanöstern på 2000-talet förenas av den gemensamma nämnaren: kampen för demokrati, frihet och respekt för mänskliga rättigheter.

Just kampen på 1990-talet lär oss att vi aldrig skall ta diktaturen för given. Även det till synes starkaste och mest auktoritära systemet vilar på bräcklig grund. Idéer som demokrati, frihet och mänskliga rättigheter har enorm attraktionskraft. Det är enskilda människors arbete för att bära fram värderingarna som spelar roll. Den fajt som bidrog till ett fritt Östeuropa skulle kunna fungera för ett demokratiserat Mellanöstern. Det sporrar till fortsatt frihetskamp. Låt mig avsluta med konkreta förslag på hur frihetens idéer kan få fäste där de är som allra mest nedtrampade – i Mellanösterns diktaturer.

- Gör Mellanöstern till ett frihandelsområde. Arabvärlden behöver mer av marknadsekonomi och mer av globalisering. EU måste arbeta för att göra Mellanöstern till ett frihandelsområde som länkar regionen in i världsekonomin och öppnas för frihandel. Frihetens idéer passerar gränserna till-

Fel! Okänt namn på

sammans med varor och produkter och öppnar för ett större kulturellt utbyte. De demokratiska idealen forslas med företagare och affärsmän som kan agera både fredsmäklare och människorättsaktivister.

- Stärk den demokratiska oppositionen i Mellanöstern. Sverige har ett ansvar för att biståndsinsatser innebär ett stöd för demokratisk utveckling och att insatserna riktas till de grupper som verkar i denna anda. Det är många totalitära krafter som vill skapa en ny konflikt mellan västerlandet och fundamentalistisk islam. De kan bara besegras om vi är på allvar stöder en dialog med de krafter som står för frihet och demokrati. Därför behövs identifiering och ett systematiskt stöd till reformister och frihetliga krafter. Det är avgörande att den svenska regeringen, EU och demokratiska rörelser i västvärlden uppmärksammar, uppmuntrar och stöder Mellanösterns reformkrafter. Det går att, alla uppenbara olikheter till trots, jämföra med kontakterna med Solidaritet under kommunistväldet i Polen. Att reformisterna blir framgångsrika är en förutsättning för demokrati och frihet i Mellanöstern. Det bistånd som i dag ges till regimerna i Mellanöstern bör istället kanaliseras direkt till demokratiska reformister i regionen.

Stockholm den 30 september 2005

Henrik von Sydow (m)